

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS**Pamatnostādnes par Savienības konkurences tiesību piemērošanu koplīgumiem, kuros paredzēti individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumi**

(2022/C 374/02)

1. Ievads

- (1) Šajās pamatnostādnēs ir izklāstīti principi, atbilstoši kuriem saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību ("LESD") 101. pantu novērtējami nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības (turpmāk kopā - "nolīgums"), kas kolektīvu sarunu rezultātā tiek noslēgti starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un vienu vai vairākiem uzņēmumiem ("darījuma puse(-es)") par individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumiem.
- (2) Šajās pamatnostādnēs piemēro šādas definīcijas:
- a) "individuālā pašnodarbinātā persona" ir persona, kurai nav darba līguma vai kura nav darba tiesiskajās attiecībās un kura attiecīgo pakalpojumu sniegšanā galvenokārt paļaujas uz savu personīgo darbu;
  - b) "darījuma puse" ir uzņēmums, kuram individuālās pašnodarbinātās personas sniedz pakalpojumus, proti, to profesionālie klienti, tai skaitā šādu uzņēmumu apvienības;
  - c) "koplīgums" ir nolīgums, par ko tiek risinātas sarunas un kas tiek noslēgts starp individuālajām pašnodarbinātajām personām vai to pārstāvjiem un to darījuma pusēm, ciktāl pēc savas būtības un nolūka tas attiecas uz šādu individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumiem ⁽¹⁾;
  - d) "digitālā darba platforma" ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kas sniedz komercpakalpojumu, kurš atbilst visām turpmāk minētajām prasībām: i) tas vismaz daļēji tiek nodrošināts no attāluma, izmantojot elektroniskus līdzekļus, piemēram, tīmekļa vietni vai mobilo lietotni, ii) tas tiek sniegts pēc pakalpojuma saņēmēja pieprasījuma un iii) tā nepieciešama un būtiska sastāvdaļa ir individuālu veiktā darba organizēšana neatkarīgi no tā, vai šis darbs tiek veikts tiešsaistē vai kādā konkrētā vietā ⁽²⁾.
- (3) LESD 101. pants aizliedz tādus nolīgumus uzņēmumu starpā, kas ierobežo konkurenci iekšējā tirgū, jo īpaši, ja tie tieši vai netieši nosaka pirkšanas vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus. Savienības konkurences noteikumi ir balstīti uz Līguma par Eiropas Savienību ("LES") 3. panta 3. punktu, kas paredz, ka Savienība izveido iekšējo tirgu, tai skaitā sistēmu, kas nodrošina, ka konkurence nav izkropļota ⁽³⁾.
- (4) LES 3. panta 3. punkts arī nosaka, ka Savienībai ir jāveicina "sociālā tirgus ekonomika ar augstu konkurētspēju, kuras mērķis ir panākt pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību". Līdzīgi LESD 9. pants paredz, ka "[n]osakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība ņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta līmeņa nodarbinātības veicināšanu, atbilstīgas sociālās aizsardzības nodrošināšanu, sociālās atstumtības apkarošanu, kā arī ar izglītības, mācību un cilvēku veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanu". Šajā nolūkā Savienība atzīst sociālā dialoga un kolektīvo sarunu būtisko nozīmi un saskaņā ar LESD 152. pantu apņemas "veicin[āt] dialogu sociālo partneru starpā, ievērojot viņu autonomiju". Turklāt tiesības uz kolektīvām sarunām un rīcību ir atzītas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 28. pantā ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Šī definīcija neskar termina "koplīgums" definīciju, kura dalībvalstīs tiek izmantota sociālā dialoga kontekstā.

⁽²⁾ Termins "digitālā darba platforma" ir definēts saskaņā ar Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par darba nosacījumu uzlabošanu platformu darbā (COM(2021) 762 final) (Priekšlikums Platformu darba direktīvai). Komisija apsvērs nepieciešamību atjaunināt šo definīciju šajās pamatnostādnēs, ja šā termina definīcija pieņemtajā Platformu darba direktīvas redakcijā būtiski atšķirsies.

⁽³⁾ LESD VII sadaļas 1. nodaļas 1. iedaļa, kā arī LES un LESD pievienotais Protokols Nr. 27.

⁽⁴⁾ Uzlaboti darba nosacījumi un pienācīga sociālā aizsardzība ir arī Eiropas sociālo tiesību pilāra pamatprincipi, saskaņā ar kuriem, "[i] zstrādājot [un īstenojot] ekonomisko, nodarbinātības un sociālo politiku, apspriežas ar sociālajiem partneriem atbilstoši valsts praksei" un "mudina slēgt koplīgumus un iesaistīties sarunās par šādiem līgumiem jautājumos, kuri uz tiem attiecas". Skatīt Eiropas sociālo tiesību pilāru, 8. punktu, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lv.

- (5) Eiropas Savienības Tiesa (“Tiesa”) ņēma vērā Savienības sociālās politikas mērķus, kad tā lietā *Albany* attiecībā uz darba devēju un darbaņēmēju kolektīvajām sarunām lēma, ka koplīgumiem starp darba devējus un darbaņēmējus pārstāvošajām organizācijām ir raksturīgi atsevišķi konkurences ierobežojumi, kas nepieciešami darba nosacījumu uzlabošanai⁽⁵⁾. Tāpēc nolīgumi, kas tiek noslēgti kolektīvo sarunu rezultātā starp darba devējiem un darbaņēmējiem un kas pēc savas būtības un nolūka ir paredzēti darba nosacījumu (tai skaitā atalgojuma) uzlabošanai, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā un tāpēc nepārkāpj Savienības konkurences tiesības (“*Albany* izņēmums”)⁽⁶⁾.
- (6) Pašnodarbināto personu situācija ir atšķirīga. LESD 101. pantā noteiktais aizliegums attiecas uz “uzņēmumiem”, kas ir plašs jēdziens, kurš aptver ikvienu subjektu, kas veic saimniecisko darbību, neatkarīgi no tā juridiskā statusa un finansēšanas veida⁽⁷⁾. Tāpēc pašnodarbinātās personas, pat ja tās ir personas, kas strādā patstāvīgi, principā ir uzņēmumi LESD 101. panta nozīmē, jo tās noteiktā tirgū piedāvā savus pakalpojumus par atlīdzību un veic savu darbību kā neatkarīgi ekonomikas dalībnieki⁽⁸⁾.
- (7) Tiesa šajā sakarā ir precizējusi, ka *Albany* izņēmums attiecas arī uz “neīstajiem pašnodarbinātajiem”, jo tiek uzskatīts, ka viņi ir darbaņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā⁽⁹⁾. Šajā ziņā Tiesa ir atzinusi personu par neīstu pašnodarbināto, ja šī persona a) darbojas sava darba devēja vadībā, it īpaši attiecībā uz tās iespēju izvēlēties darba laiku, vietu un saturu, b) neuzņemas daļu šā darba devēja komercrisku un c) kamēr ilgst darba attiecības, ir integrēta minētā darba devēja uzņēmumā un tādējādi veido saimniecisku vienību ar šo uzņēmumu. Šie kritēriji tiek piemēroti nolūkā piemērot Savienības konkurences tiesības neatkarīgi no tā, vai šī persona nodokļu, administratīvām vai organizatoriskām vajadzībām atbilstoši valsts tiesībām tiek klasificēta kā pašnodarbināta persona, un to izpilde ir novērtējama katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā konkrētās lietas faktus⁽¹⁰⁾. Tomēr, kamēr tiesa vai administratīva iestāde nav konstatējusi, ka neīstais pašnodarbinātais ir darbaņēmējs, minētajai personai nav juridiskās noteiktības, ka tiks piemērots *Albany* izņēmums. Ja persona ir atzīta par darbaņēmēju, nepastāv risks, ka minētā persona pārkāps LESD 101. pantu, sākot kolektīvās sarunas un slēdzot koplīgumus, kuru mērķis ir uzlabot darba nosacījumus.
- (8) Tai pašā laikā dažas pašnodarbinātās personas saskaras ar grūtībām ietekmēt savus darba nosacījumus. Tas jo īpaši attiecas uz individuālajām pašnodarbinātajām personām, kuras strādā patstāvīgi un iztikas nopelnīšanā galvenokārt paļaujas uz savu personīgo darbu. Pat ja noteiktas individuālās pašnodarbinātās personas nav pilnībā integrētas sava principāla uzņēmējdarbībā, kā tas ir darbaņēmēju gadījumā, tās var nebūt pilnībā neatkarīgas no principāla vai arī tām var nebūt pietiekamas spējas aizstāvēt savas intereses. Šo situāciju ir veicinājušas nesenas norises darba tirgū, jo

⁽⁵⁾ Tiesas 1999. gada 21. septembra spriedums *Albany International BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430, 59. punkts. Skatīt arī Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedumu *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 22. punkts, 2007. gada 11. decembra spriedumu *International Transport Workers' Federation un Finnish Seamen's Union / Viking Line ABP un OÜ Viking Line Eesti*, C-438/05, EU:C:2007:772, 49. punkts, 2009. gada 9. jūlija spriedumu *3F / Eiropas Kopienu Komisija*, C-319/07, EU:C:2009:435, 50. punkts.

⁽⁶⁾ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 23. punkts, 1999. gada 21. septembra spriedums *Albany International BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430, 60. punkts, 1999. gada 21. septembra spriedums *Brentjens' Handelonderneming BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen*, C-115/97, EU:C:1999:434, 57. punkts, 1999. gada 21. septembra spriedums *Maatschappij Drijvende Bokken BV / Stichting Pensioenfonds voor de Vervoer- en Havenbedrijven*, C-219/97, EU:C:1999:437, 47. punkts, 2000. gada 12. septembra spriedums *Pavel Pavlov u. c. / Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten*, C-180/98, EU:C:2000:428, 67. punkts, 2000. gada 21. septembra spriedums *Hendrik van der Woude / Stichting Beatrixoord*, C-222/98, EU:C:2000:475, 22. pants, 2011. gada 3. marta spriedumu *AG2R Prévoyance / Beaudout Père et Fils SARL*, C-437/09, EU:C:2011:112, 29. punkts.

⁽⁷⁾ Tiesas 1991. gada 23. aprīļa spriedums *Klaus Höfner un Fritz Elser / Macrotron GmbH*, C-41/90, EU:C:1991:161, 21. punkts, 1995. gada 16. novembra spriedums *Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société Paternelle-Vie, Union des Assurances de Paris-Vie un Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs / Ministère de l'Agriculture et de la Pêche*, C-244/94, EU:C:1995:392, 14. punkts, 1997. gada 11. decembra spriedums *Job Centre coop. arl.*, C-55/96, EU:C:1997:603, 21. punkts.

⁽⁸⁾ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 27. punkts, 2013. gada 28. februāra spriedums *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas / Autoridade da Concorrência*, C-1/12, EU:C:2013:127, 36.–37. punkts, 2006. gada 14. decembra spriedums *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio / Compañía Española de Petróleos SA*, C-217/05, EU:C:2006:784, 45. punkts.

⁽⁹⁾ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C 413/13, EU:C:2014:2411, 30., 31. un 42. punkts.

⁽¹⁰⁾ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 36. un 37. punkts.

īpaši tendence slēgt apakšuzņēmuma līgumus un izmantot ārpalpojumu un individuālus pakalpojumus, kā arī ražošanas procesu digitalizācija un tiešsaistes platformu ekonomikas izaugsme⁽¹⁾). Kolektīvās sarunas var būt nozīmīgs līdzeklis šo individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumu uzlabošanai.

- (9) Ņemot to vērā, šajās pamatnostādņēs ir precizēts, ka a) koplīgumi, ko noslēgušas individuālās pašnodarbinātās personas, kuras ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā un ka b) Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumiem, ko noslēdz individuālās pašnodarbinātās personas, kurām ir nevienlīdzīgas spējas aizstāvēt savas intereses salīdzinājumā ar to darījuma pusi(-ēm).
- (10) Šajās pamatnostādņēs ir paskaidrots, kā Komisija piemēros Savienības konkurences tiesības, neskarot citu Savienības tiesību noteikumu vai principu piemērošanu. Šīs pamatnostādnes nerada nekādas sociālās tiesības vai pienākumus un neietekmē dalībvalstu prerogatīvas sociālajā politikā un sociālo partneru autonomiju. Jo īpaši tās neietekmē dalībvalstu un/vai sociālo partneru kompetences attiecībā uz kolektīvo sarunu organizēšanu saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai dalībvalstu praksi. Turklāt tās neskar terminu “darba ņēmējs” vai “pašnodarbinātā persona” definīcijas valsts tiesību aktos⁽²⁾, nedz arī individuālo pašnodarbināto personu iespēju pieprasīt pārklassificēt to nodarbinātības statusu (un šādu gadījumu izskatīšanu valsts kompetentajās iestādēs/tiesās) atbilstoši Savienības vai valsts tiesību aktiem. Šajās pamatnostādņēs tiek tikai precizēti nosacījumi, saskaņā ar kuriem atsevišķas individuālās pašnodarbinātās personas un to darījuma puse(-es) var sākt kolektīvās sarunas un slēgt nolīgumus, neriskējot pārkāpt LESD 101. pantu.
- (11) Šīs pamatnostādnes neskar arī jebkādu Tiesas turpmāku LESD 101. panta interpretāciju attiecībā uz nolīgumiem, kas noslēgti darba koplīgumu sarunu ietvaros. Tās neietekmē Savienības konkurences tiesību piemērošanu, kā noteikts LESD 42. pantā un attiecīgajos Savienības tiesību aktos attiecībā uz lauksaimniecības un zivsaimniecības nozari⁽³⁾. Turklāt šīs pamatnostādnes ir piemērojamas, neskarot LESD 101. panta 3. punktu, kas no LESD 101. panta 1. punkta piemērošanas atbrīvo nolīgumus, kuri a) palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību, b) ļauj patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem, c) satur tikai obligāti vajadzīgus konkurences ierobežojumus un d) neļauj šo nolīgumu pusēm likvidēt konkurenci attiecībā uz būtisku attiecīgo produktu vai pakalpojumu daļu⁽⁴⁾.
- (12) Skaidrības labad jānorāda, ka koplīgumi, par kuriem pašnodarbinātās personas risina sarunas un kurus tās noslēdz, un kuri neietilpst šo pamatnostādņu darbības jomā, ne vienmēr pārkāpj LESD 101. pantu, bet tie, tāpat kā jebkāda cita veida nolīgumi starp uzņēmumiem, ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi.

⁽¹⁾ Turklāt Covid-19 krīze ir padarījusi daudzas individuālās pašnodarbinātās personas vēl neaizsargātākas, jo to ienākumu zudumu ir saasinājis tas, ka valsts sociālā nodrošinājuma shēmas un speciālie atbalsta pasākumi ir vāji vai vispār nepastāv. Skatīt Eiropas Parlamenta 2021. gada 13. oktobra ziņojumu par mākslinieku situāciju un kultūras nozares atveseļošanu ES (2020/2261(INI)), Kultūras un izglītības komiteja, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0283_EN.html#title1.

⁽²⁾ Saskaņā ar Tiesas iedibināto judikatūru darba tiesisko attiecību būtiskā iezīme ir tā, ka “persona noteiktu laiku citas personas labā un tās vadībā sniedz pakalpojumus, pretī saņemot darba samaksu”. Jānorāda, ka personas klasificēšana par “darba ņēmēju” vai “pašnodarbināto personu” pirmām kārtām būtu jāveic individuāli konkrētajā gadījumā saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ņemot vērā Tiesas judikatūru. Skatīt Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedumu *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C 413/13, EU:C:2014:2411, 34. punkts, 2013. gada 21. februāra spriedumu *L. N / Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte*, C-46/12, EU:C:2013:97, 40. punkts, 2014. gada 10. septembra spriedumu *Iraklis Haralambidis / Calogero Casilli*, C-270/13, EU:C:2014:2185, 28. punkts, 2020. gada 16. jūlija spriedumu *Governo della Repubblica italiana* (Itālijas miertiesnešu statuss), C-658/18, EU:C:2020:572.

⁽³⁾ 206.–210. pants Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1308/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007 (OV L 347, 20.12.2013., 671. lpp.); 40. un 41. pants Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1379/2013 (2013. gada 11. decembris) par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1184/2006 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 104/2000 (OV L 354, 28.12.2013., 1. lpp.).

⁽⁴⁾ *Communication from the Commission — Notice — Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty* (OV C 101, 27.4.2004., 97. lpp.), 34. punkts.

2. Vispārīgā piemērošanas joma

2.1. Nolīgumu veidi, uz kuriem attiecas šīs pamatnostādnes

- (13) Šīs pamatnostādnes attiecas uz “koplīgumiem”, kā tie definēti 2. punkta c) apakšpunktā.
- (14) Neskarot dalībvalstu rīcības brīvību pašnodarbināto personu kolektīvās pārstāvības kanālu noteikšanā, šīs pamatnostādnes attiecas uz jebkādam saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi veiktām kolektīvajām sarunām, sākot no sarunām ar sociālo partneru vai citu apvienību starpniecību līdz tiešām sarunām, ko individuālo pašnodarbināto personu grupa vai šo personu pārstāvji risina ar savu(-ām) darījuma pusi(-ēm) vai šo darījuma pušu apvienībām. Tās ir piemērojamas arī gadījumiem, kad individuālās pašnodarbinātās personas vai nu atsevišķi, vai kā grupa vēlas, lai uz tām attiektos spēkā esošs koplīgums (“piedalīties” koplīgumā), kurš noslēgts starp to darījuma pusi un darba ņēmēju / individuālo pašnodarbināto personu grupu.
- (15) Individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumi ietver tādus jautājumus kā atalgojums, atlīdzības un prēmijas, darba laiks un darba laika organizācija, brīvdienas, atvaļinājums, fiziskās telpas, kur notiek darbs, darba aizsardzība, apdrošināšana un sociālais nodrošinājums, kā arī nosacījumi, saskaņā ar kuriem individuālajām pašnodarbinātajām personām ir tiesības izbeigt pakalpojumu sniegšanu vai saskaņā ar kuriem darījuma pusei ir tiesības izbeigt to pakalpojumu izmantošanu.
- (16) Sarunu risināšana par koplīgumiem un koplīgumu slēgšana paredz zināmu koordinācijas pakāpi starp visiem katras sarunu puses dalībniekiem pirms sarunu risināšanas par koplīgumu un koplīguma noslēgšanas. Šāda koordinācija var izpausties kā nolīgums vai informācijas apmaiņa starp katras sarunu puses dalībniekiem ar mērķi izlemt par kopīgu pieeju sarunu priekšmetam (darba nosacījumi) un/vai veidam (piemēram, daudzpusējas sarunas vai sarunas ar pārstāvju starpniecību). Ciktāl šāda koordinācija ir nepieciešama un samērīga nolūkā risināt sarunas par koplīgumu vai noslēgt to, šajās pamatnostādnēs tā tiks skatīta tāpat kā koplīgums, ar kuru tā ir saistīta (vai nesekmīgu sarunu gadījumā — būtu bijusi saistīta) ⁽¹⁵⁾.
- (17) Šīs pamatnostādnes neattiecas uz apvienību lēmumiem vai nolīgumiem vai saskaņotām darbībām uzņēmumu starpā ārpus sarunām (vai sarunu sagatavošanas pasākumiem) starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusi(-ēm) nolūkā uzlabot individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumus. Tās jo īpaši neattiecas uz nolīgumiem, kas pārsniedz darba nosacījumu regulējumu vai paredz nosacījumus (it īpaši cenas), saskaņā ar kuriem individuālās pašnodarbinātās personas vai darījuma puse(-es) piedāvā pakalpojumus patērētājiem ⁽¹⁶⁾, vai kas ierobežo uzņēmumu brīvību pieņemt darbā vajadzīgos darbiniekus.

1. piemērs

Situācija. Individuālie pašnodarbinātie braucēji sniedz pakalpojumus trim piegādes platformām, kas darbojas pilsētā B. Starp piegādes platformām un braucējiem ir noslēgts koplīgums, kurā noteiktas maksas, kas platformām jāmaksā braucējiem par viņu pakalpojumiem, kā arī platformu minimālās darba aizsardzības saistības pret šiem braucējiem. Koplīgumā paredzēts, ka braucēji var sniegt pakalpojumus tikai noteiktā pilsētas zonā. Šim nolūkam nolīgumā pilsēta sadalīta trīs atsevišķās zonās, pa vienai katras platformas braucējiem. Individuālie pašnodarbinātie braucēji pilsētā B atsevišķi savā starpā vienojas darba dienās neveikt vairāk kā divdesmit piegādes četrās stundās.

⁽¹⁵⁾ Piemēram, šīs pamatnostādnes attiecas uz koordināciju starp darījuma pusēm nolūkā lemt par atlīdzības diapazonu, ko tās savās kolektīvajās sarunās var apspriest ar individuālajām pašnodarbinātajām personām. Šīs pamatnostādnes attiecas uz šādu koordināciju, ciktāl tā ir nepieciešama un samērīga nolūkā risināt sarunas par koplīgumu vai noslēgt to (16. punkts) un tās rezultātā netiek noslēgts pret konkurenci vērsts nolīgums (17. punkts). Pret konkurenci vērsts nolīgums var būt, piemēram, tad, ja darījuma puses šādas koordinācijas rezultātā iegūtu informāciju izmanto par izejas punktu, lai vienpusēji noteiktu tādu pašu atlīdzību savām attiecīgajām individuālajām pašnodarbinātajām personām. Uz šādu praksi šīs pamatnostādnes neattiecas, jo tā pārsniedz to, kas ir nepieciešams un samērīgs, lai iesaistītos kolektīvajās sarunās ar individuālajām pašnodarbinātajām personām.

⁽¹⁶⁾ 2. panta 1. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV L 304, 22.11.2011., 64. lpp.).

Analīze. Piemērā ir minēti divi nolīgumi starp uzņēmumiem LESD 101. panta nozīmē: a) koplīgums starp platformām un individuālajiem pašnodarbinātajiem braucējiem un b) nolīgums starp individuālajiem pašnodarbinātajiem braucējiem par maksimālo piegāžu skaitu. Uz konkrēto koplīgumu šīs pamatnostādnes attiecas, jo tas ir kolektīvu sarunu rezultāts un regulē darba nosacījumus (maksu, darba aizsardzības nosacījumus), saskaņā ar kuriem individuālie pašnodarbinātie braucēji sniedz pakalpojumus platformām. Tomēr koplīguma daļa, kas sadala pilsētas teritoriju starp trim platformām, neattiecas uz darba nosacījumiem, bet ir tirgus sadales nolīgums, kas kā tāds mērķa dēļ var būt LESD 101. panta pārkāpums ⁽¹⁷⁾.

Turpretim atsevišķais nolīgums starp individuālajiem pašnodarbinātajiem braucējiem par piegāžu skaitu darba dienā nav kolektīvu sarunu rezultāts starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusi(-ēm), tāpēc šīs pamatnostādnes uz to neattiecas, un tas ir jāvērtē atsevišķi.

2. piemērs

Situācija. Profesionālie sporta klubi dalībvalstī X savstarpēji vienojas nepieņemt darbā cits cita kluba sportistus tikmēr, kamēr ir spēkā sportistu noslēgtie līgumi ar kādu no sporta klubiem. Klubi arī saskaņo atalgojuma līmeņus tiem sportistiem, kas vecāki par 35 gadiem.

Analīze. Vienošanās starp sporta klubiem ir nolīgums uzņēmumu starpā LESD 101. panta nozīmē. Šīs pamatnostādnes uz minēto vienošanos neattiecas, jo tā nav noslēgta starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusi(-ēm) un tāpēc nav koplīgums. Pirmā vienošanās, iespējams, mērķa dēļ pārkāpj LESD 101. pantu, jo tā ierobežo konkurenci starp sporta klubiem attiecībā uz tirgū labāko sportistu nolīgšanu. Otrā (algu noteikšanas) vienošanās arī, iespējams, mērķa dēļ pārkāpj LESD 101. pantu, jo tā principā ir vienošanās starp konkurentiem (klubiem) par resursu izmaksu saskaņošanu.

Kopumā šis piemērs ilustrē uzņēmumu praksi darba tirgū, kura neietilpst šo pamatnostādņu darbības jomā un, iespējams, pārkāpj LESD 101. pantu.

2.2. Personas, uz kurām attiecas šīs pamatnostādnes

(18) Šīs pamatnostādnes attiecas uz koplīgumiem, kuros paredzēti 2. punkta a) apakšpunktā definēto individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumi. Individuālās pašnodarbinātās personas pakalpojumu sniegšanai var izmantot noteiktas preces vai aktīvus. Piemēram, apkopēja izmanto tīrīšanas piederumus, bet mūziķis spēlē mūzikas instrumentu. Šādos gadījumos preces tiek izmantotas kā palīg līdzekļi galapakalpojuma sniegšanai, un tādējādi tiek uzskatīts, ka individuālās pašnodarbinātās personas paļaujas uz savu personīgo darbu. Šīs pamatnostādnes turpretī neattiecas uz situācijām, kad individuālās pašnodarbinātās personas saimnieciskā darbība ir tikai preču vai aktīvu koplietošana vai izmantošana vai preču/pakalpojumu tālākpārdošana. Piemēram, ja individuālā pašnodarbinātā persona izīrē mitekli vai tālākpārdod automobiļu daļas, šīs darbības ir saistītas ar aktīvu izmantošanu un preču tālākpārdošanu, nevis personīgā darba nodrošināšanu.

(19) Šo pamatnostādņu 3. iedaļā ir noteiktas tādu koplīgumu kategorijas, kuros iesaistītas individuālās pašnodarbinātās personas un kuri, pēc Komisijas domām, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, savukārt šo pamatnostādņu 4. iedaļā ir noteiktas tādu koplīgumu kategorijas, attiecībā uz kuriem Komisija nerīkosies. Neatkarīgi no tā, ka individuālā pašnodarbinātā persona vai koplīgums ietilpst šo pamatnostādņu 3. vai 4. iedaļā noteiktajās kategorijās, attiecībā uz tiem ir jāievēro šajā iedaļā noteiktie vispārīgie principi, kas nosaka šo pamatnostādņu darbības jomu. Laikā, kad individuālās pašnodarbinātās personas risina kolektīvās sarunas un noslēdz nolīgumu ar darījuma pusi (-ēm), 3. un 4. iedaļā noteiktajiem kritērijiem ir jābūt izpildītiem.

⁽¹⁷⁾ Konkurences ierobežojums varētu tikt konstatēts arī tad, ja koplīgums regulētu citus jautājumus, kas pārsniedz darba nosacījumus, piemēram, darba laiku, kurā šīs trīs platformas sniegtu pakalpojumus.

3. Darbaņēmējiem pielīdzināmu individuālo pašnodarbināto personu koplīgumi, kas neietilpst LESD 101. panta darbības jomā

- (20) Gadījumos, kad individuālās pašnodarbinātās personas ir darbaņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā, tiks uzskatīts, ka to koplīgumi neietilpst LESD 101. panta darbības jomā neatkarīgi no tā, vai šīs personas atbilstu arī neīstu pašnodarbināto kritērijiem (skatīt šo pamatnostādņu 7. punktu) ⁽¹⁸⁾.
- (21) Tiesa ir lēmusi, ka koplīgumu, kas attiecas uz pašnodarbinātajiem pakalpojumu sniedzējiem, var uzskatīt par darba devēju un darbaņēmēju dialoga rezultātu, ja pakalpojumu sniedzēji ir darbaņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā ⁽¹⁹⁾. Tā ir apstiprinājusi, ka “mūsdienu ekonomikā ne vienmēr ir viegli noteikt atsevišķu pašnodarbināto pakalpojumu sniedzēju [...] uzņēmēju [uzņēmumu] statusu” ⁽²⁰⁾. Tiesa arī ir lēmusi, ka pakalpojumu sniedzējs var zaudēt savu patstāvīgā tirgus dalībnieka un tādējādi uzņēmuma statusu, ja pakalpojuma sniedzējs savu darbību tirgū nenosaka neatkarīgi, bet ir pilnībā atkarīgs no pilnvarotāja, jo pakalpojuma sniedzējs neuzņemas nekādus finanšu vai komerciālos riskus, kas ir saistīti ar pilnvarotāja saimniecisko darbību, un darbojas kā pilnvarotāja uzņēmumā integrēta palīgiestāde ⁽²¹⁾.
- (22) Pamatojoties uz šiem kritērijiem un ņemot vērā norises Savienības darba tirgos un valstu darba tirgos (tiesību aktu un judikatūras ziņā), šajās pamatnostādnēs Komisija uzskata, ka šo pamatnostādņu 3.1., 3.2., un 3.3. iedaļā minētās individuālo pašnodarbināto personu kategorijas ir darbaņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā un ka koplīgumi, par kuriem tās risina sarunas un kurus tās noslēdz, tādējādi neietilpst LESD 101. panta darbības jomā ⁽²²⁾.

3.1. Ekonomiski atkarīgas individuālās pašnodarbinātās personas

- (23) Individuālās pašnodarbinātās personas, kas sniedz pakalpojumus tikai vai galvenokārt vienai darījuma pusei, attiecībā uz šo darījuma pusi, visticamāk, ir ekonomiskās atkarības situācijā. Parasti šādas individuālās pašnodarbinātās personas nevar neatkarīgi noteikt savu rīcību tirgū un ir lielā mērā atkarīgas no savas darījuma puses, veidojot tās uzņēmējdarbības neatņemamu sastāvdaļu un tādējādi saimniecisku vienību ar šo darījuma pusi. Turklāt šādas individuālās pašnodarbinātās personas, visticamāk, saņem norādījumus par to, kā jāveic to darbs. Ekonomiski atkarīgo individuālo pašnodarbināto personu problēmātika ir atzīta vairāku valstu tiesību aktos, kas piešķir šādām individuālajām pašnodarbinātajām personām tiesības slēgt koplīgumus, ja tās atbilst attiecīgajās valsts normās noteiktajiem kritērijiem ⁽²³⁾.
- (24) Komisija uzskata, ka individuālā pašnodarbinātā persona ir ekonomiskās atkarības situācijā, ja minētā persona viena vai divu gadu periodā vidēji vismaz 50 % ar darbu saistīto ienākumu gūst no vienas darījuma puses ⁽²⁴⁾.

⁽¹⁸⁾ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 1999. gada 21. septembra spriedums *Albany International BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430.

⁽¹⁹⁾ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 31. un 42. punkts.

⁽²⁰⁾ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 32. punkts.

⁽²¹⁾ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 33. punkts, 2006. gada 14. decembra spriedums *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio / Compañía Española de Petróleos SA*, C-217/05, EU:C:2006:784, 43. un 44. punkts.

⁽²²⁾ Šo pamatnostādņu 3. un 4. iedaļā minētās individuālo pašnodarbināto personu kategorijas var pārklāties. Tāpēc dažas individuālās pašnodarbinātās personas var ietilpt vairākās no minētajām kategorijām.

⁽²³⁾ Piemēram, ekonomiskās atkarības kritēriju ir izmantojusi gan Vācija 12.a pantā 1969. gada 25. augustā publicētajā Koplīgumu likumā (Federālais Oficiālais Vēstnesis I, 1323. lpp.), kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar 2020. gada 20. maija likuma 8. pantu (Federālais Oficiālais Vēstnesis I, 1055. lpp.), gan Spānija 11. pantā 2007. gada 11. jūlija Likumā Nr. 20/2007 par pašnodarbinātības statusu (Oficiālais Valsts Vēstnesis Nr. 166, 2007. gada 12. jūlijs, 29964.–29978. lpp.).

⁽²⁴⁾ Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad individuālā pašnodarbinātā persona pakalpojumus darījuma pusei sniedz mazāk nekā gadu.

- (25) Tādējādi koplīgumi par darba nosacījumiem, kuri noslēgti starp individuālajām pašnodarbinātajām personām, kas ir ekonomiskās atkarības situācijā, un to darījuma pusi, no kuras tās ir ekonomiski atkarīgas, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā.

3. piemērs

Situācija. Uzņēmums X ir arhitektu birojs, kas projektu īstenošanai slēdz līgumus ar daudziem (pašnodarbinātajiem) arhitektiem. Arhitekti 90 % ienākumu gūst no uzņēmuma X, ko apliecina viņu nodokļu deklarācijas. Arhitekti kolektīvi apspriež un noslēdz ar uzņēmumu X nolīgumu, kurā paredzēts, ka darba laiks nepārsniedz 45 stundas nedēļā, ikgadējais atvaļinājums ir 26 kalendārās dienas un noteiktu atalgojuma likmju pamatā ir katra arhitekta pieredzes līmenis.

Analīze. Individuālie pašnodarbinātie arhitekti, tāpat kā citi neatkarīgie darbuuzņēmēji, parasti tiek uzskatīti par uzņēmumiem LESD 101. panta nozīmē, un tāpēc šis noteikums attiecas uz nolīgumiem to starpā. Tomēr nolīgums, kas noslēgts starp individuālajiem pašnodarbinātajiem arhitektiem un uzņēmumu X, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, jo tas ir koplīgums par darba nosacījumiem starp uzņēmumu X un personām, kuras var uzskatīt par tādām, kas ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā (to ekonomiskās atkarības ziņā). Šajā piemērā arhitekti ir ekonomiski atkarīgi no savas darījuma puses (uzņēmuma X), jo viņi gūst 90 % ienākumu no šā uzņēmuma. Tāpēc viņus var uzskatīt par uzņēmuma X sastāvdaļu.

3.2 Individuālās pašnodarbinātās personas, kas strādā līdzās ar darba ņēmējiem

- (26) Individuālās pašnodarbinātās personas, kas veic tādus pašus vai līdzīgus uzdevumus līdzās ar tās pašas darījuma puses darba ņēmējiem, ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā. Šīs individuālās pašnodarbinātās personas sniedz pakalpojumus darījuma puses vadībā un neuzņemas darījuma puses darbības komercriskus vai nav pietiekami neatkarīgas attiecīgās saimnieciskās darbības veikšanā. Lēmums, vai to pašnodarbināto personu līgumattiecības, kas strādā līdzās ar darba ņēmējiem, ir jāpārklasificē par darba tiesiskajām attiecībām, ir valstu kompetento iestāžu / tiesu ziņā. Tomēr individuālajām pašnodarbinātajām personām joprojām vajadzētu būt iespējai slēgt koplīgumus, lai uzlabotu savus darba nosacījumus gadījumos, kad tās nav pārklasificētas par darba ņēmējiem. Minētais ir praksē atzīts vairākās dalībvalstīs, kur koplīgumi (vai konkrēti to noteikumi) attiecas gan uz darba ņēmējiem, gan pašnodarbinātajām personām, kas darbojas tajā pašā nozarē ⁽²⁵⁾.

- (27) Tādējādi koplīgumi par darba nosacījumiem, kuri noslēgti starp darījuma pusi un individuālajām pašnodarbinātajām personām, kas veic tādus pašus vai līdzīgus uzdevumus līdzās ar darījuma puses darba ņēmējiem, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā. Tas pats attiecas uz koplīgumiem, kas saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem un/vai praksi attiecas gan uz darba ņēmējiem, gan uz individuālajām pašnodarbinātajām personām.

4. piemērs

Situācija. Uzņēmums X organizē orķestru koncertus un citus klasiskās mūzikas pasākumus. Uzņēmumā X strādā daudzi mūziķi vai nu kā darba ņēmēji, vai kā pašnodarbinātās personas, pamatojoties uz ikgadējiem līgumiem. Šiem mūziķiem neatkarīgi no viņu statusa uzņēmuma X kultūras direktors sniedz norādījumus par veicamajiem darbiem, mēģinājumu laiku un vietu, kā arī pasākumiem, kuros viņiem jāpiedalās. Uzņēmums X ir Mūzikas pasākumu organizatoru apvienības biedrs, un mūziķi (darba ņēmēji vai pašnodarbinātie), kas strādā uzņēmumam X, ir Mūziķu apvienības biedri. Starp abām organizācijām, kas pārstāv savu biedru intereses, ir noslēgts koplīgums. Minētajā koplīgumā ir noteikts, ka mūziķi nedēļā strādā ne vairāk kā 45 darba stundas un ka viņiem tiek piešķirts īpašs 1 dienas atvaļinājums pēc uzstāšanās 3 koncertos vienā nedēļā.

⁽²⁵⁾ Skatīt, piemēram, 14. pantu Nīderlandes darba koplīgumā attiecībā uz teātri un deju, kas noslēgts starp *Kunstenbond* (Mākslinieku savienību) un *Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten* (Nīderlandes Skatuves mākslu apvienību) periodam no 2022. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim un pieejams vietnē https://napk.nl/wp-content/uploads/2022/03/Cao-TD-2022-2023-V1_ENG_v.2.pdf, un skatīt 2. pantu Profesionālo žurnālistu koplīgumā, kuru noslēguši *Gospodarska zbornica Slovenije* (Slovēnijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera), *Svet RTV Slovenija* (RTV Slovenija padome), *Združenje radijskih postaj Slovenije ter* (Slovēnijas Radiostaciju apvienība) un *Sindikats novinarjev Slovenije* (Slovēnijas Žurnālistu arodbiedrība) un kas pieejams vietnē <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=KOLP49>.

Analīze. Individuālie pašnodarbinātie mūziķi, tāpat kā citi neatkarīgie darbuņēmēji, parasti tiek uzskatīti par uzņēmumiem LESD 101. panta nozīmē, un tāpēc šis noteikums attiecas uz nolīgumiem to starpā. Tomēr šajā piemērā minētie individuālie pašnodarbinātie mūziķi subordinācijas un uzdevumu līdzības ziņā ir uzņēmuma X darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā. Viņi veic tādus pašus uzdevumus kā mūziķi, kas ir darba ņēmēji (t. i., sniedz mūzikas priekšnesumus pasākumos), uz viņiem attiecas tie paši uzņēmuma X norādījumi par priekšnesumu saturu, vietu un laiku, un viņi ir nodarbināti uz tikpat ilgu laiku kā mūziķi, kas ir darba ņēmēji. Tāpēc koplīgums, kas reglamentē šo pašnodarbināto mūziķu darba nosacījumus, kuri strādā līdzās ar mūziķiem, kuri ir darba ņēmēji, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā.

3.3 Individuālās pašnodarbinātās personas, kas strādā, izmantojot digitālās darba platformas

- (28) Līdz ar tiešsaistes platformu ekonomikas parādīšanos un darba nodrošināšanu ar digitālo darba platformu starpniecību noteiktas individuālās pašnodarbinātās personas sastopas ar jaunu realitāti – tās ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā attiecībā pret digitālajām darba platformām, ar kuru starpniecību vai kurām tās nodrošina savu darbu. Individuālās pašnodarbinātās personas var būt atkarīgas no digitālajām platformām, jo īpaši klientu piesaistes nolūkā, un bieži vien tās saskaras ar ultimātīviem darba piedāvājumiem, tādējādi tām ir maz vai vispār nav iespēju apspriest savus darba nosacījumus, tai skaitā atalgojumu. Digitālā darba platformas parasti var vienpusēji uzspiest darba attiecību noteikumus, iepriekš neinformējot individuālās pašnodarbinātās personas vai ar tām neapspriežoties.
- (29) Jaunākā judikatūra un tiesiskā regulējuma attīstība valstīs sniedz papildu norādes par šādu pašnodarbināto personu pielīdzināmību darba ņēmējiem. Lietās par nodarbinātības statusa klasificēšanu valstu iestādes/tiesas arvien vairāk atzīst pakalpojumu sniedzēju atkarību no noteikta veida platformām vai pat darba tiesisko attiecību pastāvēšanu⁽²⁶⁾. Tāpat dažas dalībvalstis ir pieņēmušas tiesību aktus⁽²⁷⁾, ar kuriem tiek paredzēta darba tiesisko attiecību prezumpcija vai tiesības slēgt darba koplīgumu tiem, kas sniedz pakalpojumus digitālajām platformām vai ar to starpniecību.
- (30) Termins “digitālā darba platforma” ir definēts 2. punkta d) apakšpunktā. Digitālā darba platformas no citām tiešsaistes platformām atšķiras ar to, ka tās organizē darbu, ko veic personas pēc platformas sniegtā pakalpojuma saņēmēja vienreizēja vai atkārtota pieprasījuma. Privātpersonu veiktā darba organizēšanā būtu jāpiešķir vismaz nozīmīga loma pakalpojuma pieprasījuma saskaņošanai ar tās personas darbaspēka piedāvājumu, kurai ir līgumattiecības ar digitālā darba platformu un kura ir pieejama konkrēta uzdevuma veikšanai, un var ietvert citas darbības, piemēram, maksājumu apstrādi. Tiešsaistes platformas, kas nevis organizē indivīdu darbu, bet tikai nodrošina līdzekļus, ar kuriem pakalpojumu sniedzēji var sasniegt tiešos lietotājus, piemēram, reklamējot pakalpojumu piedāvājumu vai pieprasījumus vai apkopojot un parādot pieejamos pakalpojumu sniedzējus noteiktā teritorijā bez jebkādas papildu iesaistīšanās, nebūtu jāuzskata par digitālā darba platformu. Piemēram, platforma, kas tikai apkopo un parāda informāciju par noteiktā teritorijā pieejamajiem santehniķiem, tādējādi ļaujot klientiem sazināties ar šiem santehniķiem, lai pēc pieprasījuma izmantotu viņu pakalpojumus, netiek uzskatīta par digitālā darba platformu, jo tā neorganizē santehniķu darbu. Digitālā darba platformu definīcija būtu jāattiecinā tikai uz pakalpojumu sniedzējiem, kuriem indivīda veiktā darba organizācija, piemēram, personu vai preču pārvadāšana vai uzkopšana, ir nepieciešama un būtiska sastāvdaļa, nevis tikai neliels paligelements.

⁽²⁶⁾ Detalizētu pārskatu par judikatūru deviņās ES dalībvalstīs, Šveicē un Apvienotajā Karalistē skatīt C. Hießl rakstā “Case Law on the Classification of Platform Workers: Cross-European Comparative Analysis and Tentative Conclusions”, *Comparative Labour Law & Policy Journal*, 2021. gada 2. maijā., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3839603.

⁽²⁷⁾ Skatīt, piemēram, attiecībā uz Spāniju Karaļa 2021. gada 11. maija Dekrētlukumu Nr. 9/2021, ar ko groza darba ņēmēju likuma pārstrādāto tekstu, kurš apstiprināts ar Karaļa 2015. gada 23. oktobra Dekrētlukumu Nr. 2/2015, lai garantētu to personu darba tiesības, kas digitālo platformu jomā nodarbinātas izplatīšanā (Oficiālais Vēstnesis Nr. 113, 2021. gada 12. maijs, 56733.–56738. lpp.), vai attiecībā uz Grieķiju - Likumu Nr. 4808/2021 par to, ka tiek organizēta darba aizsardzība, izveidota neatkarīga iestāde “Darba inspekcija”, ratificēta Starptautiskās Darba organizācijas Konvencija Nr. 190 par vardarbības un aizskarošas izturēšanās izskaušanu darba vietā, ratificēta Starptautiskās Darba organizācijas Konvencija Nr. 187 par darba drošības un arodiveselības veicināšanas pamatnostādņem, īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1158 (2019. gada 20. jūnijs) par darba un privātās dzīves līdzsvaru, kā arī īstenoti citi Darba un sociālo lietu ministrijas noteikumi un citi steidzami pasākumi (Oficiālais Vēstnesis A’ 101/19-6-2021).

- (31) Ņemot vērā šos apsvērumus, koplīgumi starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un digitālā darba platformām par darba nosacījumiem neietilpst LESD 101. panta darbības jomā.

5. piemērs

Situācija. Kopbraukšanas platformās strādājošu autovadītāju grupa uzsāk sarunas ar kopbraukšanas platformu reģionālo apvienību ar mērķi noslēgt koplīgumu autovadītāju darba nosacījumu uzlabošanai. Pirms sarunu sākšanas ar autovadītājiem, kopbraukšanas platformas (apvienības dalībnieki) saskaņo savu sarunu stratēģiju. Apspriežot savu stratēģiju sarunās ar autovadītājiem, kopbraukšanas platformas arī apspriež iespēju vienoties par brauciena minimālo cenu. Galu galā sarunas starp platformu apvienību un vadītājiem nav sekmīgas un koplīgums netiek noslēgts. Pēc tam kopbraukšanas platformu apvienība pieņem lēmumu, ar ko patērētājiem tiek noteikta minimālā cena par braucieni 10 EUR apmērā.

Analīze. Ar apvienības palīdzību kopbraukšanas platformas cenšas apspriest ar autovadītājiem koplīgumu par to darba nosacījumu uzlabošanu. Sarunas starp individuālajiem pašnodarbinātajiem autovadītājiem un platformu apvienību neietilptu LESD 101. panta darbības jomā, neatkarīgi no tā, vai nolīgums tiek noslēgts. Tas pats attiecas uz saskaņošanu platformu starpā pirms sarunām ar autovadītājiem, ja šāda saskaņošana ir nepieciešama un samērīga, lai apspriestu koplīgumu, uz kuru attiecas šīs pamatnostādnes.

Tomēr apspriešanās platformu starpā par brauciena minimālo cenu, kas jāiekasē no patērētājiem, neattiecas uz darba nosacījumiem. Tā kā kopbraukšanas platformas savā starpā konkurē, šāda cenu noteikšanas saskaņošana starp konkurentiem, iespējams, mērķa dēļ pārkāpj LESD 101. pantu.

Jebkurā gadījumā kopbraukšanas platformu apvienības pieņemtais lēmums, ar ko nosaka brauciena minimālo cenu, neietilptu šo pamatnostādņu darbības jomā, jo tas nav individuālo pašnodarbināto personu un to darījuma puses(-šu) (platformu) kolektīvo sarunu rezultāts. Tas ir apvienības dalībnieku, proti, platformu (kas ir darījuma puses), nolīguma rezultāts.

Turpretī, ja individuālie pašnodarbinātie autovadītāji un platformu apvienība būtu kolektīvi vienojušies, ka autovadītāju minimālā vai fiksētā maksa (atlīdzība) par braucieni ir 10 EUR (neatkarīgi no tā, kā šīs izmaksas tiek pārnestas uz patērētājiem), šāds nolīgums tiktu uzskatīts par tādu, kas saistīts ar darba nosacījumiem, un tādējādi neietilptu LESD 101. panta darbības jomā.

4. Komisijas pieeja lietu izskatīšanai

- (32) Dažos gadījumos individuālajām pašnodarbinātajām personām, kuras nav darbaņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā, var būt grūti ietekmēt savus darba nosacījumus, jo sarunās attiecībā pret darījuma pusi(-ēm) tās ir vājākās pozīcijās. Tāpēc, pat ja nevar pieņemt, ka to koplīgumi neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, šīs individuālās pašnodarbinātās personas faktiski var saskarties ar grūtībām, kas ir līdzīgas tām, ar kurām saskaras pie 3.1., 3.2. un 3.3. iedaļā aprakstītajām kategorijām piederošās individuālās pašnodarbinātās personas. Šā iemesla dēļ Komisija nerīkosies attiecībā uz tālāk minētajām koplīgumu kategorijām.

4.1 Individuālo pašnodarbināto personu koplīgumi ar darījuma pusi(-ēm), kam ir noteikta ekonomiskā vara

- (33) Individuālajām pašnodarbinātajām personām, kuras slēdz darījumus ar darījuma pusi(-ēm), kam ir noteikta ekonomiskā vara un līdz ar to arī pircēja vara, var nebūt pietiekamas spējas aizstāvēt savas intereses, lai ietekmētu darba nosacījumus. Tādā gadījumā koplīgumi var būt leģitīms līdzeklis, kā līdzsvarot abu pušu nevienlīdzīgās spējas aizstāvēt savas intereses.

- (34) Attiecīgi Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumiem, kas attiecas uz darba nosacījumiem un kas noslēgti starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusi(-ēm) un attiecas uz darba nosacījumiem, gadījumos, kad pastāv šādas nevienlīdzīgas spējas aizstāvēt savas intereses ⁽²⁸⁾. Tiks prezumēts, ka šāda nevienlīdzība pastāv katrā no šādiem gadījumiem:
- a) ja individuālās pašnodarbinātās personas risina sarunas par koplīgumiem vai slēdz koplīgumus ar vienu vai vairākām darījuma pusēm, kas pārstāv visu sektoru vai nozari;
  - b) ja individuālās pašnodarbinātās personas risina sarunas par koplīgumiem vai slēdz koplīgumus ar darījuma pusi, kuras gada kopējais apgrozījums un/vai gada bilances kopsumma pārsniedz 2 miljonus EUR vai kurai ir 10 vai vairāk darbinieku, vai ar vairākām darījuma pusēm, kas kopīgi pārsniedz kādu no minētajām robežvērtībām ⁽²⁹⁾.
- (35) Nevienlīdzīgas spējas aizstāvēt savas intereses var pastāvēt arī citos gadījumos atkarībā no konkrētajiem pamatā esošajiem apstākļiem.

6. piemērs

Situācija. Uzņēmumi X, Y un Z sniedz automobiļu apkopes un remonta pakalpojumus. Uzņēmuma X kopējais apgrozījums ir 700 000 EUR, uzņēmuma Y kopējais apgrozījums — 1 miljons EUR un uzņēmuma Z kopējais apgrozījums — 500 000 EUR. Individuālie pašnodarbinātie tehniķi, kas strādā šajos uzņēmumos kā neatkarīgi pakalpojumu sniedzēji, ir neapmierināti ar zemo atalgojumu un sliktajiem drošības apstākļiem un nolemj kopīgi apspriest ar uzņēmumu X, Y un Z jautājumu par savu darba nosacījumu uzlabošanu. Minētie trīs uzņēmumi atsakās no sarunām, apgalvojot, ka jebkurš koplīgums ar individuālajiem pašnodarbinātajiem tehniķiem pārkāptu LESD 101. pantu.

Analīze. Gan individuālie pašnodarbinātie tehniķi, gan šie trīs automobiļu pakalpojumu uzņēmumi ir uzņēmumi LESD 101. panta nozīmē. Prezumpcija attiecībā uz nevienlīdzīgām spējām aizstāvēt savas intereses nebūtu piemērojama, ja uzņēmumi X, Y vai Z risinātu sarunas patstāvīgi, jo neviens no tiem nesasniedz šo pamatnostādņu 34. punktā noteikto apgrozījuma robežvērtību 2 miljonu EUR apmērā. Tomēr šī prezumpcija ir piemērojama gadījumā, ja minētie trīs uzņēmumi risina kolektīvas sarunas, jo šo trīs uzņēmumu kopējais apgrozījums pārsniedz apgrozījuma robežvērtību 2 miljonu EUR apmērā. Tādā gadījumā Komisija nerīkosies attiecībā uz kolektīvajām sarunām un koplīgumiem par darba nosacījumiem starp individuālajiem pašnodarbinātajiem tehniķiem un trim automobiļu pakalpojumu uzņēmumiem.

4.2 Pašnodarbināto personu koplīgumi, kas tiek noslēgti saskaņā ar valsts vai Savienības tiesību aktiem

- (36) Dažos gadījumos valsts likumdevējs, cenšoties sasniegt sociālus mērķus, ir centies līdzsvarot atsevišķu individuālo pašnodarbināto personu kategoriju nevienlīdzīgās spējas aizstāvēt savas intereses, vai nu a) piešķirot šādām personām tiesības slēgt koplīgumus, vai b) izslēdzot no valsts konkurences tiesību darbības jomas koplīgumus, ko slēdz noteiktās profesijās pašnodarbinātās personas. Ja šādiem valsts tiesību aktiem ir sociāli mērķi, Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumiem, kas attiecas uz darba nosacījumiem un aptver individuālo pašnodarbināto personu kategorijas, uz kurām attiecas šādi valsts tiesību akti.

7. piemērs

Situācija. Dalībvalsts A valsts konkurences tiesību akti no to darbības jomas izslēdz nolīgumus, ko noslēgušas noteiktas kultūras nozarē pašnodarbinātās personas.

Analīze. Dalībvalsts A ir noteikusi nozares atbrīvojumu no valsts konkurences tiesību aktiem, ņemot vērā sociālos mērķus. Tas nozīmē, ka koplīgumi, kas noslēgti starp personām, uz kurām attiecas atbrīvojums, un uzņēmumiem, kam šīs personas sniedz pakalpojumus, saskaņā ar valsts konkurences tiesību aktiem netiek uzskatīti par tādiem, kas vērsti pret konkurenci. Tāpēc Komisija nerīkosies attiecībā uz individuālo pašnodarbināto personu noslēgtiem koplīgumiem, uz kuriem attiecas valsts normas.

⁽²⁸⁾ Šīs pamatnostādnes nebūtu interpretējamas kā Komisijas izpildes panākšanas (pozitīvas) prioritātes noteikšana attiecībā uz kolektīvām sarunām un nolīgumiem starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusi(-ēm) gadījumos, kad šādas nevienlīdzīgas spējas aizstāvēt savas intereses nepastāv.

⁽²⁹⁾ Aprēķināts saskaņā ar pielikuma 1. sadaļu Komisijas 2003. gada 6. maija ieteikumā par mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu definīciju (OV L 124, 20.5.2003., 36. lpp.).

8. piemērs

Situācija. Dalībvalsts B darba tiesībās ir noteiktas tiesības pašnodarbinātiem audiovizuālajiem tulkotājiem slēgt koplīgumus ar uzņēmumiem, kuriem viņi sniedz pakalpojumus.

Analīze. Dalībvalsts B likumdevējs ir īpaši piešķīris koplīguma slēgšanas tiesības noteiktām pašnodarbinātām personām, proti, pašnodarbinātiem audiovizuālajiem tulkotājiem. Attiecīgajiem valsts tiesību aktiem ir sociāls mērķis, un ar tiem cenšas līdzsvarot šo pašnodarbināto personu un uzņēmumu, kam tās sniedz pakalpojumus, nevienlīdzīgās spējas aizstāvēt savas intereses. Tāpēc Komisija nerīkosies attiecībā uz individuālo pašnodarbināto audiovizuālo tulkotāju koplīgumiem, uz kuriem attiecas valsts tiesību akti.

- (37) Tāpat Savienības tiesību akti var atzīt noteiktu individuālo pašnodarbināto personu tiesības pašlaik uz koplīgumiem, lai līdzsvarotu nevienlīdzīgās spējas aizstāvēt savas intereses attiecībā pret to darījuma pusi(-ēm).
- (38) Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/790⁽³⁰⁾ (zināma kā “Autortiesību direktīva”) ir noteikts princips, ka autoriem un izpildītājiem⁽³¹⁾ ir tiesības saņemt pienācīgu un samērīgu atlīdzību, ja viņi licencē vai nodod savas ekskluzīvās tiesības izmantot to darbus un jebkuru citu objektu, ko aizsargā autortiesības un blakustiesības⁽³²⁾. Autoru un izpildītāju stāvoklis no līgumu slēgšanas viedokļa parasti ir vājāks nekā to darījuma pusei(-ēm)⁽³³⁾ un Direktīvā (ES) 2019/790 ir paredzēta iespēja stiprināt viņu līgumu slēgšanas stāvokli, lai līgumos par viņu darbu izmantošanu nodrošinātu taisnīgu atlīdzību⁽³⁴⁾. Direktīva (ES) 2019/790 nodrošina dalībvalstīm elastību šā principa īstenošanā un ļauj izmantot dažādus mehānismus (tai skaitā koplīgumus), ja vien tie atbilst Savienības tiesībām⁽³⁵⁾.
- (39) Saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/790 noteikumiem, kas minēti šo pamatnostādņu 38. punktā, un neskarot pārējos minētās direktīvas noteikumus, Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumiem, ko individuālie pašnodarbinātie autori vai izpildītāji atbilstoši valsts normām, kas pieņemtas saskaņā ar minēto direktīvu, noslēdz ar to darījuma pusi(-ēm).

⁽³⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (OV L 130, 17.5.2019., 92. lpp.).

⁽³¹⁾ Direktīvas (ES) 2019/790 18. pants attiecas uz visiem autoriem un izpildītājiem, izņemot datorprogrammu autorus saskaņā ar 2. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2009/24/EK (2009. gada 23. aprīlis) par datorprogrammu tiesisko aizsardzību (OV L 111, 5.5.2009., 16. lpp.). Direktīvas (ES) 2019/790 23. panta 2. punkts.

⁽³²⁾ Direktīvas (ES) 2019/790 72. apsvērums un 18. panta 1. punkts. Skatīt arī minētās direktīvas 73. apsvērumu, saskaņā ar kuru autoru un izpildītāju atlīdzībai vajadzētu būt “pienācīgai un samērīgai ar licencēto vai nodoto tiesību faktisko vai iespējamo ekonomisko vērtību, ņemot vērā autora vai izpildītāja kopējo devumu darbā vai blakustiesību objektā un visus pārējos lietas apstākļus, piemēram, tirgus praksi vai darba faktisko izmantošanu”.

⁽³³⁾ Direktīvas (ES) 2019/790 72. apsvērums.

⁽³⁴⁾ Darba koplīguma slēgšanu var izmantot arī gadījumos, kas minēti Direktīvas (ES) 2019/790 19. panta 5. punktā, 20. panta 1. punktā un 22. panta 5. punktā.

⁽³⁵⁾ Direktīvas (ES) 2019/790 73. apsvērums un 18. panta 2. punkts. Jo īpaši 73. apsvērumā ir noteikts, ka “[d]alībvalstīm vajadzētu būt rīcības brīvībai piemērot pienācīgas un samērīgas atlīdzības principu ar dažādiem esošiem vai jaunieviestiem mehānismiem, kas varētu būt darba koplīguma slēgšanas sarunas vai citi mehānismi, ar noteikumu, ka šādi mehānismi atbilst piemērojamiem Savienības tiesību aktiem”.

- (40) Šo pamatnostādņu 39. punkts neattiecas uz kolektīvajām sarunām mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju vai mantisko tiesību neatkarīgu pārvaldījuma subjektu darbību ietvaros ⁽³⁶⁾, jo uz šīm darbībām aizvien attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/26/ES ⁽³⁷⁾, kas tiek piemērota, neskarot Savienības konkurences noteikumu piemērošanu ⁽³⁸⁾.

9. piemērs

Situācija. Uzņēmums Y ir laikrakstu un žurnālu izdevējs. Vairāki žurnālisti, kas strādā kā ārštata darbinieki, iesniedz rakstus uzņēmuma publikācijām. Uzņēmums žurnālistiem maksā atkarībā no katrā laikrakstā vai žurnālā publicētajiem rakstiem. Žurnālisti nav apmierināti ar atlīdzību, ko viņi saņem no uzņēmuma Y, tāpēc viņi kolektīvi risina sarunas un vienojas ar to tā maksātās autoratlīdzības (atalgojuma) palielināšanu par 20 %.

Analīze. Saskaņā ar šīm pamatnostādnēm Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumu, ko noslēguši individuālie pašnodarbinātie (ārštata) žurnālisti un uzņēmums Y, jo nolīgums ir noslēgts saskaņā ar Direktīvu (ES) 2019/790.

⁽³⁶⁾ "Mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija" ir jebkura organizācija, kura ar normatīvo aktu vai ar tiesību nodošanu, licenci vai jebkuru citu līgumisku vienošanos ir pilnvarota vairāk nekā viena tiesību subjekta vārdā šo tiesību subjektu kolektīvās interesēs veikt autortiesību vai blakustiesību pārvaldījumu kā tās vienīgo vai galveno darbības mērķi un kura atbilst vienam vai abiem šādiem kritērijiem: a) tā atrodas tās biedru īpašumā vai kontrolē; b) tā ir organizēta kā bezpeļņas organizācija.

"Mantisko tiesību neatkarīgs pārvaldījuma subjekts" ir jebkura organizācija, kura ar likumu vai ar tiesību nodošanu, licenci vai jebkuru citu līgumisku vienošanos ir pilnvarota vairāk nekā viena tiesību subjekta vārdā šo tiesību subjektu kolektīvās interesēs veikt autortiesību vai blakustiesību pārvaldījumu kā tās vienīgo vai galveno darbības mērķi un kura: a) ne daļēji, ne pilnībā neatrodas tiešā vai netiešā tiesību subjektu īpašumā vai kontrolē un b) ir organizēta peļņas gūšanai. Direktīvas 2014/26/ES (skat. zemāk 37. zemsvītras piezīmi) 3. panta a) un b) apakšpunkts.

⁽³⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/26/ES (2014. gada 26. februāris) par autortiesību un blakustiesību kolektīvo pārvaldījumu un muzikālo darbu tiesību lietošanai tiešsaistē daudzteritoriālo licencēšanu iekšējā tirgū (OV L 84, 20.3.2014., 72. lpp.).

⁽³⁸⁾ Direktīvas 2014/26/ES 56. apsvēruma.